

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Bergen 20.12.2007

HØRINGSUTTALELSE TIL SØKNAD OM BYGGING AV TUFTEELVA KRAFTVERK OG MJØLÅNA KRAFTVERK I ODDA KOMMUNE I HORDALAND FYLKE

Innledning

Røldal Miljøkraft har sendt søknad til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om tillatelse til å bygge Tufteelva kraftverk og Mjølåna kraftverk i Odda kommune i Hordaland fylke etter løyve av vassressurslova § 8. Søknaden innebærer to kraftverk med installert effekt på henholdsvis 7,035 MW og 1,5 MW. Naturvernforbundet Hordaland (NVH) takker for utsatt høringsfrist og har følgende bemerkninger.

Søknaden

Søknaden er grei og oversiktlig men er tydelig preget av at det er et partsinnlegg. Store inngrep som følger tiltaket som en konsekvens av tiltakets infrastrukturplanlegging blir framstilt som en positiv følge av tiltaket, mens det i virkeligheten medfører enda mer inngrep i et prosjekt som allerede i utgangspunktet vil gi store miljøbelastninger. Søknaden bagatelliserer også den biologiske rapporten til Naturforvalteren som har opplysninger som ikke blir referert med korrekt innhold.

Oversikt fra begynnelsen av Austdalen over Røldalsvatnet og Ekkjeåna (konsesjon 2006)

Naturmiljø

Landskap

Beskrivelse og problemstillinger

Røldalsbygda ligger i et bredt åpent dalføre. Fra sentrum skjærer Austdalen seg i retning nord, nordøst i et svært smalt dalføre. Tufteelva strekker seg gjennom hele dalens lengde og renner gjennom trange juv med flere stryk og fosser i en hurtigstrømmende vannføring. Elvebrusen er derfor framtreddende hørbart langsmed turstien som går parallelt med elva men høyere oppe. Dalen er for øvrig varierende med slake dalbunner i varierende bredder, skogkledde bratte dalsider med innslag av bart stupbratt berg og strekker seg fra omtrent 600moh opp til Simlehovden 846moh. Rasmark med stein og store urer veksler med beitelandskap omgitt av steingjerder. Stølsveien/turstien opp dalen glir fint inn i terrenget og gjør det lett å gå selv for små barn. Tufteelva er synlig ved start av turstien på østsiden men forsvinner for innsyn i deler av strekningen fram til fossen før inntakspunktet. Årsaken er at stien er lagt på flatere terreng, hyller i dalsiden, over juvet som elva renner gjennom. Man føler allikevel elvas nærhet hele dalen gjennom elvebrusen. En liten avstikker fra stien etter Tømmerleite gir innsyn til den markante fossesprøytonen før inntakspunktet. Derfra renner elven langsmed turstien. På vestsiden av elva går Reinstien også parallelt med Tufteelva fram til den møter Mjølåna og stiger vertikalt opp langsmed fossen og inntakspunktet syd for Simlehovden. Selv om storvokst skog skjuler deler av elva har man her både bedre innsyn og overblikk over vassdraget og kan se elva i lengdestrekningen. Langsmed Mjølåna har man nærkontakt med fossen.

Mjølåna har sitt utspring inne fra Kvitenuten og Grøndalen hvor den renner som en forholdsvis rolig fjellelv før den kaster seg ut i en imponerende foss med totalfall på omtrent 200m. Fossen er et imponerende skue fra turstiene i dalen. Mjølåna er en klassisk foss med stor inntryksstyrke og har meget stor kvalitet som landskapselement. Skogen skjuler fossen i store deler av turstien på østsiden men ved Tømmerleite åpenbarer den seg i all sin prakt og er turens høydepunkt. Slike fosser er forsvunnet i stor grad fra det norske landskapsbildet. I Røldal er det den siste fossen av slike dimensjoner som er igjen og selv på Vestlandet må en slik foss betraktes som sjelden.

Mjølåna med liten vannføring en dag i oktober.

vannets bevegelse som sentrale landskapselementer er landskapet av en slik karakter at det gir rom for store opplevelser. Samspillet mellom dalens og vannets naturelementer og menneskelig kulturhistorie gir Austdalen en homogenitet med stor tidsdypde.

Stølen i Austdalen stammer fra 1600 tallet og er særegent med sine steinhus og steingjerder av omfattende proporsjoner. Stølsveien må minst være av samme alder som stølen. Den gamle stølsveien inn dalen er vedlikeholdt og tilrettelagt opp gjennom årene. Selve stølen ligger utenfor det definerte influensområdet. Stølen er det naturlige endepunktet for mange korte turer og vil derfor oppleves som en integrert tilstand av landskapet og turopplevelsen gjennom dalen.

Vurdering

Austdalen er en smal dal hvor man derfor er i nærkontakt med vassdragene. Lydbildet er framtreddende og det visuelle inntrykket av Mjølåna er av stor verdi. Gjennom lyd, skog som skifter farge gjennom årstidene, lettgatte stier gjennom vill natur og gamle kulturmiljøer og

Mjølåna en sommerdag.

Biologisk mangfold

Beskrivelse og problemstilling

Austdalen tilhører den nordboreale vegetasjonssone mens de høyereliggende områdene av influensområdet ligger i alpin sone. Dalen har stor variasjon i naturmiljø og er stort sett upåvirket av moderne inngrep. Storvokst bjørk er det dominerende treslaget med innslag av osp, gråor, rogn, einer og vier. Austdalen med Tufteelva har en delvis sørvendt eksposisjon og er således klimatisk begünstiget til fordel for en artsrik sammensetting av floristiske objekter.

Tufteelva renner gjennom en topografi som gir opphav til naturtypen bekkekløfter og det spesielle biologiske mangfoldet som er karakteristisk for denne naturtypen. Elva består av større og mindre stryk og fosser som tilfører fuktighet til omgivelsene og de artene som er spesialiserte og avhengig av fukttilgang. Variasjon i vannføringen gjennom året medvirker til diversiteten og omfanget. Det er dokumentert flere fosse-enger langs

strekningen. Fordi det er mange øvrige gunstige forutsetninger tilstede som forskjellige eksposisjoner, temperaturforhold, bergarter, jordsmonn, rasmark, vannføring og fukttilgang får vi stor variasjon i det økologiske spekteret som gir et rikt artsmangfold.

Inntaket til Mjølåna ligger på kote 805 i sårbart høyfjellsområde og influensområdet består hovedsakelig av tørrhei og innslag av større terrengdekkende myrer og bakkemyr. Mjølåna kaster seg utfor fjellsiden i flere terrengformede avsatter i varierende bredde og omtrent halvveis ned mot Tufteelva får den et frittfallende løp av omtrent 100m høyde.

Fossespruten danner flere mindre fosse-enger og i Mjølajuvet der fossen har sin avslutning er det større utforminger av fosse-enger.

Det er ikke tidligere foretatt registreringer av naturtyper i området og Odda kommune har heller ikke utarbeidet rapport om det biologiske mangfoldet i kommunen men har en foreløpig vurdering av området som utgjør Tufteelva til viktig bekkekløft. Den faglige undersøkelsen avdekket ingen rødlistede arter men potensialet for slike funn er stort. Dette begrunnes med at store deler av influensområdet var utilgjengelig for inspeksjon og at områdets utforming er karakteristisk for naturtypen bekkekløfter og at jordsmonnet er kalkrikt med stor næringsverdi for spesielt krevende og truede arter. Fagrapporten konkluderer med at fossesprøytsonen nedstrøms inntaket i Tufteelva har regional verdi.

Både for Mjølåna og Tufteelva har influensområdet stor variasjon i naturmiljø. Området rundt Mjølåna brukes av rødlistede fuglearter og grenser til område benyttet av villrein.

Jettegryter i Tufteelva

Vurdering

Den biologiske fagrapporten etterlater ingen tvil om at de økologiske nisjene er varierte med gunstige betingelser for et rikt artsmangfold både for Mjølåna og Tufteelva. Fossesprutsoner med fosse-enger og bekkekløfter er spesielt viktig men hele influensområdet oppviser en frodighet og variasjon og de angjeldende områder tilhører kommunens mest verdifulle områder for biologisk mangfold helt opp til regionalt nivå. NVH mener at vannføringen er en grunnleggende forutsetning for å ivareta de betingelser som opprettholder både artsmangfoldet og de spesialiserte artenes krav til levested. Et bortfall eller reduksjon av vannføringen vil forsterke en prosess i forbindelse med alle småkraftutbyggingene som fører til at naturtyper og arter blir sjeldne eller truet. Fosse-enger er en sjelden vegetasjonstype som følger vassdrag med markante stryk og fortrinnsvis høye fossefall og er avhengig av konstant fukttilgang. Bryter man kontinuiteten i disse økologiske nisjene har det negativ effekt for det biologiske mangfoldet. Fossesprøytoner og bekkekløfter er et særtrekk for Norge som har et internasjonalt ansvar i å forvalte slike naturtyper bærekraftig. Å bevare det biologiske mangfoldet i slike særegne naturtyper er en kontinuerlig prosess for å unngå at naturtyper og arter blir sjeldne eller truet.

Inngrepsfrie naturområder

Beskrivelse og problemstillinger

Det planlagte tiltaket vil medføre betydelig bortfall av inngrepsfrie naturområder. Utbygging av Mjølåna vil redusere villmarksprega natur med 1,23 km², inngrepsfri sone 1 med 3,7 km² og sone 2 med 3,7 km². For Tufteelva vil tiltaket redusere inngrepsfri sone 1 med 3,7 km² og inngrepsfri sone 2 med 3,0 km². Fordi områdene for utbygging overlapper hverandre vil samlet påvirkning av de to prosjektene bli følgende: Villmarksprega natur blir redusert med 1,23 km², inngrepsfri sone 1 blir redusert med 3,7 km², mens inngrepsfri sone 2 blir redusert med 4,2 km².

Inngrepsfrie naturområder er blitt redusert i en slik størrelsesorden at områder uten tekniske inngrep i dag blir sett på som en knapphetsressurs. Det er nasjonal politikk at en ved planlegging skal ta hensyn for å sikre at i gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på. Denne målsettingen er uttrykt gjennom gjentatte Stortingsmeldinger de senere årene. Storting og Regjering har ikke hevdet noen enkelt hovedgrunn for bevaring av inngrepsfrie naturområder men at urørt natur er en nasjonal ressurs som har verdi i seg selv. Årsaken er at kompleksiteten er så omfattende at flere forskjellige komponenter gjør seg gjeldende som nasjonal arv og identitet, biologisk mangfold, friluftsliv, reiseliv og hensynet til kommende slekters naturarv.

Vurdering

I følge Direktoratet for naturforvaltning sin INON statistikk (INONver0103) utgjorde villmarkspregede områder per januar 2003 11,7 prosent av landets totalareal. Hordaland ligger enda lavere med 9,7 prosent. I perioden 1998-2003 var bortfallet av villmarksprega områder størst i Hordaland av samtlige fylker med 2,8 %.

Tiltakets konsekvenser for inngrepsfrie områder er etter NVH sin mening både stort og dramatisk i alle soner. Spesielt villmarksprega natur har stor verdi og blir her betydelig redusert. Det er og naturlig å øke verdivurderingen for alle soner fordi inngrepsfriheten er med å forsterke verdiene for biologisk mangfold, friluftsliv og reiseliv som her har dokumenterte interesser og hvor tiltaket vil gi store negative konsekvenser for disse temaene.

Kulturminner og kulturmiljø

Beskrivelser og problemstillinger

Austdalen er stedvis tydelig kulturpåvirket fra tidligere tiders husdyrhold i form av stølsvei, støler, tufter og steingarder. Nederst og spesielt øverst i dalen er det imponerende steingjerder. Stølen i Austdalen stammer fra 1600 tallet og er særegent med sine steinhus og steingjerder av omfattende proporsjoner. Her finnes det et helt spesielt stølshus som har stått uberørt slik det ble bygget på 1600 tallet og er oppført utelukkende i stein, med unntak av taket.

Stølsveien på østsiden av Tufteelva må opprinnelig være av minst samme alder som stølen, men er oppgradert og utvidet opp gjennom tidene.

Nede ved elva der det påtenkte Tufteelva kraftverk er planlagt finnes det tufter og kvernsteiner etter tidligere tiders møller.

Tufteelva renner ved siden av stølsområdet.

Vurdering

Selve stølen ligger utenfor det definerte influensområdet, men elva renner fint i landskapet inntil stølen rett før inntakspunktet for Tufteelva. Det gamle steinhuset er antagelig automatisk fredet etter kulturminneloven. Det gir en fin helhetlig opplevelse å følge stølsveien gjennom dalen og vassdraget fram til stølen. Samspillet mellom natur og eldre tiders kulturlandskap beriker turopplevelsen med opprinnelighet og historiske tidslinjer.

Stølsveien er i sin opprinnelige form antagelig eldre enn selve stølen og er fint tilrettelagt opp gjennom århundrene. Den planlagte veien fra Tufteelva kraftstasjon vil ødelegge deler av den gamle stølsveien, noe som er svært uheldig. Med ny kjørevei vil antagelig den gamle kulturstien også miste sin funksjon og gro igjen.

Parti fra Austdalstølen.

Det gamle steinhuset på Austdalstølen.

Fisk og fiske

Beskrivelse og problemstillinger

Fisk, småvokst ørret, skal forekomme i de roligste partiene i Tufteelva mens Mjølåna er fisketom.

Vurdering

Fiskebestanden og fritidsfiske i de berørte strekninger har liten verdi.

Samfunnsinteresser

Friluftsliv

Beskrivelse og problemstillinger

Inngangsporten til Austdalen ligger midt i Røldal sentrum med nær beliggenhet til skole, barnehage, butikk, boliger og parkeringsplasser. Det betyr nær og lett tilgang til turopplevelser i dalføret. Området er derfor i stor bruk som utfartsområde og daglig bruk.

Røldal Idrettslag er arrangør av flere aktiviteter som fremmer fysisk fostring og turopplevelser. Røldalstrimmen er et trimtilbud til alle som liker å gå i fjellet og har jevnlig poster i Austdalen. Røldalsløpet blir arrangert i samarbeid med IL Harding og Fjordaalliansen og inngår i en karusell med løpene Blømingmile, Fjordalangs og Røldalsløpet hvor

Austdalen har vært brukt som løpsområde mange ganger. Den første hoppbakken i Røldal lå i Austdalen som lagsprotokollene kan tilbakeføre til 1911.

Odda kommune har en aktiv friluftspolitikk og har som mål å bli landets fremste friluftslivkommune. Målrettet innsats har resultert i flere løypenett i nærområdene og tilgang til åpne hytter for turfolket. Friluftskart over Odda viser 3 ruter med utgangspunkt i begynnelsen av Austdalen (Røldal sentrum) hvor 2 av dem bruker stien/stølsveien på østsiden av dalen frem til Austdalstølen hvor løypene deler seg. Her fortsetter den ene stien rett frem gjennom Husaskarddalen og Budalsheia, forbi Storavatn og ned til Valldalen. Denne ruten er og tegnet inn på DNT's løypenett over Sør-Norge. Den andre stien går opp lia nord og forbi Simlehovden hvor den møter stien som går vest for Tufteelva. Fortsetter så langsmed Mjølåna vassdraget gjennom Grøndalen og videre på det flate fjellpartiet øst for og over Seljestadjuvet før den går nedover og ender nede ved Seljestad.

Vurdering

Austdalen representerer et tettstednært friluftsområde for Røldal som er tilgjengelig for alle aldersgrupper til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet som er med på å gi innbyggerne en høy livskvalitet. Området har også betydning for det kommunale og regionale friluftslivet med tilrettelagte turstier.

Reiseliv

Beskrivelse og problemstillinger

Røldal er en bygd med ca 600 innbyggere i Odda kommune. Kommunen har, på grunn av sine naturkvaliteter, reiseliv som satsningsområde. Bygda har nasjonal status som et av de beste vintersporstedene i landet. Røldal kan derfor satse på helårsturisme som gir jevn inntektsflyt og sikrer bosettingen i bygda. Røldal er blinket ut som eget turiststed i kommunen godkjent av Fylkesmannen i Hordaland. Reiselivsatsningen har medført enorme investeringer i bygda i form av fritidsboliger, leilighetskomplekser, leilighetshoteller med restauranter, bar, sauna, konferanserom og andre fasiliteter. Investeringsbeløpet er i størrelsesorden 1 milliard kroner og fritidsbefolkningen blir større enn de fastboende. I tillegg kommer allerede veletablerte reiselivsbedrifter som driver camping, hytteutleie og matservering. Austdalen, som har oppgang fra sentrum, vil sommerstid være en nøkkelfaktor for fritidsbruken til disse nye brukerne. Turistkontoret i Røldal henviser konsekvent, med få unntak for de som spør om noe helt bestemt, tilreisende folk til turopplevelser i dette området.

360 grader Røldal som er denne reiselivssatsningens informasjon- og salgskanal på nett henviser til 5 topp- og fotturer utenom Hardangervidda som er den sjette. Disse er Løyning og Korlevoll på Seljestad og 3 fotturer i Røldal. Alle innover Austdalen. Dette viser hvor stor attraksjon dette området allerede har i turismesammenheng og hvilken øket betydning det vil få i fremtiden. Fotturen mellom Seljestad og Austdalen er den eneste som binder disse to reisedestinasjonene sammen i friluftssammenheng. Gode parkeringsmuligheter på begge steder tillater dagsturer ved at man går den ene veien og biler den andre. Eller man kan gå fram og tilbake om man er sprek nok til det.

Hordaland Reiseliv utgir Bilvandring (Vinner av den norske reiselivsprisen) som refererer en ”unik kombinasjon av bilturer og interessante, godt tilrettelagte, merkede og passlig lange turer” hvor Austdalen er plukket ut.

Reisedestinasjonen Seljestad er det andre likestilte reiseområdet i Oddafjellene. Røldal og Seljestad er tilgrensede områder bare adskilt av 2 tunneller som gir en kjøreavstand på ca 8km. Når man kommer ut av Seljestadtunellen havner man på skianlegget Korlevoll. Når man kommer ut av Røldalstunellen ligger Røldal Alpinanlegg og Håradalen Hyttefelt. På Seljestad er utviklingen godt i gang og investeringene ligger på samme nivå som i Røldal, 1 milliard kroner, med et tilsvarende konseptopplegg. Seljestad er like populært som Røldal og har oppnådd en kvadratmeterpris på 3. 666 kroner for hyttetomter, noe som er helt i norgestoppen og 72 prosent over de dyreste tomtene på Hafjell. Seljestad har et nylig modernisert skianlegg på Korlevoll som er godkjent som FIS-anlegg og er et av de beste på Vestlandet. Her kan det arrangeres NM, norgescup og FIS-renn i løypene. Teoretisk kan man avvikle OL i anlegget. Fjellområdet er et av regionens store utfartsområder. Røldal og Seljestad skal knyttes sammen med skiheiser og løypetraser. Hele området blir sannsynligvis markedsført under logoen Røldal.

Odda i utvikling, som er et kommunalt organ for reiselivsutvikling, har ryddet flere turstier i kommunen sommeren 2007, deriblant den gamle stien gjennom Austdalen til Havrenås. Hensikten er at både lokale og tilreisende skal ha nytte av tilbudet.

Vurdering

Reiselivssatsningen i Oddafjellene med destinasjonene Røldal og Seljestad er i en størrelsesorden som er tidligere ukjent i denne regionen. Det vil medføre større tilreisning og økt bruk av områdene på helårsbasis. Austdalen er i denne forbindelse et sentralt fotturområde med store landskapskvaliteter som binder disse to destinasjonene sammen med start/avslutning Røldal/Seljestad og den eneste ruten som ikke er oppstykket av tekniske inngrep.

Kraftøkning

Prosjektene samlet vil gi en produksjon på 35,61 GWh som er forholdsvis stort i forbindelse med den såkalte småkraftutbyggingen. For den nasjonale krafttilgangen er det uten betydning. Lokalt er det også knapt målbart. Kraftproduksjonen i Odda kommune utgjør hele 5 TWh som er et formidabelt bidrag til nasjonens totale elektritetsproduksjon levert av en kommune. Prosjektene vil derfor bare tilføre promiller til kommunens produksjonsøkning. Kommunen har overflod av elektrisk kraft og eksporterer tre fjerdedeler av produksjonsvolumet utover kommunegrensene. Odda kommune selger selv sin konsesjonskraft på 120 GWh til Søral Industrier på Husnes.

Kraftinntekter

Søknaden argumenterer med at fordelene ved tiltaket er økte inntekter til tiltakshaverene, samt økte skatteinntekter for kommunen. Økte inntekter til grunneierne kan neppe sies å være et samfunnsmessig ansvar. 2 av grunneierne er også busatt utenfor bygda. Skattereglene for småkraftforetak er helt spesielle og kommunene har ikke de store inntekter for slike foretak. Odda er en meget rik kraftkommune med dårlig økonomistyring og et driftsbudsjett på hele 556 millioner kroner fordelt på omtrent 7000 innbyggere. Inntektene er vesentlig mer enn i kommunenorge for øvrig og de kraftrelaterte inntektene utgjør alene 135 millioner kroner.

Konklusjon

NVH mener at bortfall eller reduksjon i vannføringen til Mjølåna og Tufteelva vil medføre store negative konsekvenser for naturmangfold, det biologiske mangfoldet, inngrepsfrie naturområder, store landskapsverdier, friluftsliv og reiseliv og søknaden om konsesjon til bygging av Mjølåna kraftverk og Tufteelva kraftverk må derfor avvises etter vannressurslovens § 25 da skader og ulemper ved tiltaket overstiger fordelene ved tiltaket.

Med hilsen
NATURVERNFORBUNDET HORDALAND

Eva Kittelsen
Styremedlem

Kopi:

Olje- og energidepartementet

Miljøverndepartementet

Direktoratet for naturforvaltning

Fylkesmannen i Hordaland

Hordaland fylkeskommune

Odda kommune

Norges Naturvernforbund

NHO Reiseliv ved Hilde Charlotte Solheim

NHO Reiseliv ved Bjørn M. Bjerke

NHO Reiseliv Vest-Norge ved Else Marie Gulseth

Fjord Norge ved Terje Devold

Innovasjon Norge Reiseliv ved Per-Arne Tuftin

Innovasjon Norge Hordaland ved Nina Broch Mathisen

Hordaland Reiseliv ved Anne Grete Bakke

Reisemål Hardanger Fjord ved Helge Møller

Samarbeidsrådet for Sunnhordland ved Gro Røhne Andersen

Nordhordland Reiselivslag ved Anne Marie Reistad

Innovativ Fjordturisme ved Anders Waage Nilsen